

Помилка Магістра

Юрій Константинов

Розділ перший. Аена

Густі, темно-пурпурові, ніби жаром виповнені хмари пливли чередою над скелями Аени. Міріади рожевих пластівців кружляли з небес і носилися холодними вітрами, як невагома летюча піна. Ті пластівці були птахами Аени. Вони вкривали чорні скелі живим, безшумнорухливим килимом і враз міняли колір, перетворювались на химерні квіти, які швидко викидали догори парасолі пелюсток. Вітер зривав ті пелюстки, піднімав їх до пурпурових хмар, а те, що було мить тому стеблом, зіщулювалось, темніло і рухливими змійками тікало в глиб кам'яних тріщин. Птахам Аени судилося існувати кілька коротких хвилин. Потім вони ставали квітами. А квіти народжували зграї нових птахів.

Хмари байдужо пливли над ними до небокраю, де нерухомо висіли три холонучих сонця, і пурпурові тіні дрижали на лицах тих, хто стояв на невисокому плато. Їх було двоє. Один — землянин, легкий скафандр надавав дещо незграбного вигляду його високій постаті.

Другий життя прожив на Аені. Його зморшкувате сіре обличчя з трикутними западинами ніздрів зберігало вираз стриманої задуми. Аенянин був набагато нижчим за пришельця. На його чоло нависав, прикриваючи вузькі щілини очей, довгастий гострий козирок із напівпрозорих пластин, роблячи його подібним до великого химерного птаха.

Розриваючи хмари на багрянні клапті, зблиснула під кволими сонцями Аени металева конструкція.

— Барток опускається. Приготуйте свою живу воду, Олле!

Аенянин промовчав, і в тому мовчанні відчувся затаений докір.

Землянин ледь помітно всміхнувся. Він не хотів повертатися до суперечки, котру дуже поштиво, але з надзвичайною настирливістю вів із ним аенянин ще від часу першого десанту.

Космонавта звали Павло Лідін. Він входив до складу експедиції, яка висадилась на планеті кілька місяців тому, і був залишений тут як пілот-спостерігач. Так вимагав Статут Планетарного Союзу. Досвід екіпажів багатьох кораблів-розвідників, набутий часто найдорожчою ціною, змушував бути обережними у спілкуванні з відкритими цивілізаціями.

На жаргоні космічних десантників пілотів-спостерігачів іронічно охрестили "квочками". Їхня місія була пов'язана з особливим ризиком — "квочки" першими входили в стабільний контакт, беручи на себе весь тягар непередбачених наслідків. До всього ж, вони і просто ризикували намарне згаяти час, адже не з кожного яйця врешті видзьобується курча. Лідін взагалі не був певен в успіху і в тому, що Рада Планетарного Союзу визнає Аену планетою перспективного контакту.

Вона була зовсім не схожою на планети, бачені Лідіним досі. Майже всю поверхню Аени займали вкриті плівкою райдужного слизу болота і чорні, непривітні гори. Чорні гори, червоні хмари — щось зловісне бачилось людям у сполученні цих кольорів, які панували на Аені.

На питання Лідіна, чим зайняте населення Аени, Олл незмінно відповідав:

— Аеняни будують новий палац для Великого Магістра.

Якщо його запитували, чим аеняни займалися раніше, він так само лаконічно відповідав:

— Вони споруджували старий палац.

І, насунувши на очі свій гостроносий козирок, Олл кидав обережний погляд догори, де здіймався уступами викладений з величезних прямокутних брил палац, на його вершині полум'яніла криваво-червона куля, яскравіша за кволий вогонь гаснучих світил.

— Пурпуровий Вогонь! — з внутрішнім трепетом промовляв Олл і квапливо відводив погляд.— Священний Пурпуровий Вогонь!

Олл, один із наближених Великого Магістра, виконував обов'язки посередника між аенянами й посланцями невідомого далекого світу. Лідін придивлявся до Аени, Олл не поспішаючи вивчав Лідіна. Білі тонкі губи Олла роздратовано посіпувались, коли він бачив спроби пришельця заговорити з мешканцями кам'яних термітників. Їхні очі прикривала мутнувата пелена, рухались вони повільно і обережно, спілкувалися за допомогою коротких одноманітних вигуків. Дивлячись на Лідіна, аеняни мружилися, їхні обличчя вкривалися глибокими зморшками, мовби вони болісно намагалися щось пригадати; плівка на вузьких очах підсмикувалась, вони збентежено вдивлялися в дивний образ. Потім мутна завеса знову ховала червонуваті зіниці. Декілька зляканих вигуків — оце й усе, чого досягав Лідін.

— Народ Аени нерозумний і простий,— улесливо цідив Олл.— Він не заслуговує на твою високу увагу. Лише мудрість Великого Магістра зберігає його життя.

...Від корабля, що сів неподалік, відділилася широка плеската капсула.

— Доброта Великого Магістра воістину безмежна,— завчено мовив посередник і запитав уже вкотре: — Чому б і вам не користатися нею, як це робить наш друг Барток?

Капсула знизилась і зависла поряд з ними. Її круглястий бік нараз став прозорим, і за ним з'явилося усміхнене обличчя Бартока.

— Привіт, Павле! — гукнув він.— Все гаразд, Олле?

Лідін привітально махнув рукою.

— Все як завжди,— проскрипів Олл.

Капсула попливла далі.

— Можливо, ми й скористаємось... добротою Великого Магістра,— дивлячись їй услід, повернувся до перерваної розмови Лідін.— Але це не мені вирішувати. Щодо Бартока... Він житель Унікуму, а це особлива планета. Я вже вам пояснював, Олле.

Той мовчав. Багрянні відсвіти плавилися в глибині його зіниць. Здавалось, пояснення пілота-спостерігача не прозвучали переконливо.

Розділ другий. Незвичайний вантаж Бартока

Барток вів капсулу на малій швидкості, обережно лавіруючи поміж гострими скелями. Біля разчищеного від каміння майданчика він знизився, витер спітніле чоло.

— Ну й місцинку вибрали аеняни для своїх таємничих печер! — буркотів сам до себе Барток.— Сам дідько ногу вломить.

Пристібнувши шолом, він вистрибнув із капсули.

Трое охоронників коло входу в печери, поблискуючи гострими зеленими гранями блискучих трикутників на грудях, дивилися на нього зі звичною байдужістю. Барток спостерігав, як роботи, схожі на металічних павуків з гнучкими лапками численних маніпуляторів, діловито метушаться на трапі, вивантажуючи на спеціальну платформу довгасті гофровані контейнери. "Зберігати особливу обережність! — застерігали написи на них.— Власність планети Унікум!"

Лідін не кривив душею, коли говорив про Унікум як про особливу планету. На ній, єдиній планеті в Галактиці, панували свої і тільки свої закони, своя мораль.

Унікум був крихітним острівцем у космосі, створеним кілька століть тому, ентузіазмом тих, котрі не захотіли жити так, як жили на решті планет, об'єднаних у Планетарний Союз. Унікум був загубленим осколком минулого своєрідною космічною кунсткамерою.

З часом планета все більше занепадала, маючи менш досконалу техніку, відчуваючи постійний енергетичний голод. Населення невмолимо тануло. Унікум судомно чіплявся за будь-яку можливість вижити. Аена, здавалось, давала шанс...

Десант Унікуму з'явився тут через місяць після того, як розвідники Планетарного Союзу покинули Аену, залишивши пілота-спостерігача. І все ж, завдячуючи трагічній випадковості, саме десантникам Унікуму судилося дізнатися про одне з чудес Аени. Трапилося це так... Один із десантників, Роберт Уї, опинився досить високо в горах. Зненацька над ним нависла велетенська крилата тінь. Потім з'ясувалося, що це було цілком сумирне, хоч і гігантських розмірів, створіння — щось на зразок місцевого аналога кажана. Десантник інстинктивно схопився за випромінював. Летюча істота перетворилася на хмарку газу, але потужний промінь зачепив також основу кам'яної брили, що нависала над стежкою. Всією своєю багатотонною масою вона рухнула на необачного Уї. Олл, котрий супроводжував десантників, допомагав звільняти від каміння те, що лишилося від Роберта. Не було ніякісінького смислу відвозити його тіло додому, і десантники вирішили поховати Уї на Аені. Олл спостерігав, як люди Унікуму готують у кам'янистому ґрунті Аени останню криївку для свого товариша. Він підійшов і запитав, що вони думають робити з тілом Уї. Почувши відповідь, він украй здивувався, принаймні на його обличчі був написаний безмірний подив. На той час Олл ще погано розумів мову пришельців, міг користуватися лише найпростішими фразами. Його діалог з десантниками звучав так:

— За що ви хочете покарати свого товариша?

— Ми не караємо його. Він уже не може рухатись і розмовляти, не може жити з нами.

— Але ж чому ви не зробите так, щоб він рухався і розмовляв?

— Це неможливо!

Безмірний подив знову застиг на обличчі аенянина. Він запитав по тривалій паузі:

— Закони планети Уні забороняють це?

Почувши відповідь, Олл застиг ошелешений. Затим попросив нічого не робити з тілом Роберта і надовго зник. А коли з'явився, промовив урочисто:

— Якщо ви не в спроможності зробити так, щоб ваш товариш рухався і розмовляв, то волею Великого Магістра це можуть зробити жерці в печерах Аени.

Настала черга здивуватися десантникам. Декілька годин вони вражено гомоніли, обговорюючи неймовірну пропозицію Олла, і згодилися на тому, що гірше Роберту вже не буде.

Десантники підхопили тіло Уї й рушили слідом за Оллом вузькою крутою стежкою. Біля входу до величезної печери шлях їм перетнули аеняни. Вони мали такі ж, як у Олла, козирки, а на грудях у них сяяли трикутники. Кожен із аенян повільно підняв правицю, трикутники виповнилися смарагдовим пульсуючим світлом. Люди відчули — щось легко торкає їх у груди.

— Далі я піду без вас,— мовив Олл.

Разом з охоронниками він поніс тіло Уї до печери.

А наступного дня Роберт Уї вийшов звідти, мружачись від яскравого світла, цілісінький, усміхнений, без жодного шраму на засмаглому обличчі, без жодної подряпини на прозорій броні шолома. За ним виринув із півми печери Олл, нотки торжества вчувалися в його скрипучому голосі:

— Великий Магістр милостиво дарує людям планети Уні свою мудрість і доброту, якими вони можуть користатися й надалі.

Десантники презирнулися.

...За кілька тижнів пілот Говард Барток доставив на Аену перші контейнери.

Це був незвичайний, вкрай делікатний вантаж.

Це були особливі рейси. Декілька довгастих гофрованих контейнерів, з якими вимагалось поводитися щонайобережніше,— сюди. І стільки ж життєрадісних чоловіків (рідше жінок) — у зворотному напрямку.

В темних нутрощах печер Аени люди виходили з герметичних контейнерів, як метелики зі своїх коконів. Бартока вразило, що його пасажери нічому не дивуються — ні своєму другому народженню, ні своїй появі на криваво-чорній Аені.

Покійники знаходили на Аені своє друге життя політиків чи бізнесменів, щоб колись, врешті, знову стати покійниками. А пілот-одинак Барток перетворювався на Аені в пілота пасажирського корабля, щоб незабаром знову тримати в космосі курс зі своїм незвичайним вантажем. Барток жодного разу не подумав розірвати це коло, за рейси Унікум — Аена гарно платили. І оскільки Унікум не входив до складу Планетарного Союзу, гроші важили багато.

— Вантаж укладено,— доповів робот, що безшумно підкотився.

Барток перерахував контейнери — за звичкою, бо роботи ніколи не помилялися.

— Гарзд,— сказав він.— Відправляйте їх до чистилища.

Навряд чи робот зрозумів значення слова "чистилище", проте відповів запрограмованою на гумор реакцією — зобразив посмішку на пластиковій подібності обличчя.

Платформа розчинилася в густих печерних сутінках.

Барток поглянув, як смарагдово спалахують трикутники на грудях охоронців, й інстинктивно звичним рухом поправив кобуру важкого випромінювача.

Одного разу він зробив спробу проникнути до свята святих Аени. Це трапилося випадково в один із перших рейсів.

Аеняни, як і ось зараз, швидко понесли контейнери, а Барток, щоб трохи веселіше згаяти час, вирішив політати над горами. Він підняв капсулу над поверхнею. Охоронці, насунувши на самі очі козирки-дзьоби, спостерігали, як він кружеляє над печерою.

Потім Барток повів машину вздовж витягнутого скелястого хребта. Одноманітний похмурий ландшафт Аени швидко набрид пілотові, і він уже думав повертатися, та погляд його раптом зупинився на якихось круглих плямах у скелях. Посадити капсулу було ніде, довкола стирчали гострі кам'яні зубці, тож Барток залишив її висіти непорушно над поверхнею. Він обережно зіскочив, наблизився до тих плям. То були широкі, близько метра в діаметрі, заглибини, вкриті густою сіттю з невідомої Бартокові рослини. Він наважився зірвати ту сіть, відчуваючи навіть крізь цупку тканину скафандра потужний потік газу, що струменів з глибини.

"Вентиляційний штрек,— подумав Барток.— Вони вивели його назовні в такому місці, куди не зможе добратися жоден аенянин, і тому не поставили охорони". Штрек видався пологим і достатньо широким. Зборовши внутрішнє хвилювання, страх, Барток вирішив ризикнути. Широко ставлячи ноги, він почав обережно спускатися в пільму. Через кілька хвилин відчув, що тунель став ще пологішим, уже можна було йти, хоча й сильно пригнувшись. Вдалині зазоріло мерехтливе бурштинове світло. Барток закрокував швидше. Склепіння штреку розширялося, і, вже цілком ставши на рівні ноги, пілот побачив, що то світяться бліді язички полум'я, котрі пробивалися крізь якусь щілину в склепінні. Язички ті зривалися й падали палаючими краплями. Сяючі калюжки розтікалися під ногами. У кволу освітленні Барток розгледів, що він опинився у просторій печері, нерівні стіни якої вкриті дивними вугластими знаками. І перебуває тут він не сам.

Згорблена фігура, човгаючи підошвами сандалій, ішла просто на Бартока. Він ледь встигнув ухилитися, затамувавши подих. Аенянин, трохи не зачепивши його, пройшов поруч. Там, де згори падали вогненні каплі, він зупинився, підставив долоні й підніс полум'я до губів. Обличчя незнайомця злегка освітілося, і Барток розгледів, чому аенянин не помітив його — він був сліпий.

Язичок вогню раптом лизнув прозорий шолом пілота, і Барток не стримався — злякано зойкнув. Аенянин здригнувся, обернувшись на звук; тонкі, гострі, схожі на пташині кігті, пальці потягнулися до пілота.

— Хто це? — голосно пролунало у вухах Бартока, хоча він міг битися об заклад, що

аенянин не розкривав рота.

Відповіді Барток не встиг. До нього долинув тупіт десятків ніг, печера нараз виповнилася сліпучим світлом. Останнє, що бачив пілот,— до болю в очах яскравий трикутник на грудях охоронця.

...Коли Барток опритомнів, то побачив зіниці, заховані у вузьких зморшкуватих щілинах очей,— байдужі погляди аенян, що схилилися над ним. Холод незнаного раніше первісного тваринного страху підступив до горла. Барток усвідомив, що ці істоти, котрих він, власне, не міг сприймати серйозно, котрі були для нього чимось не більшим за ельфів (що могли творити чудеса, проте їх було легко розчавити мізинцем),— вони можуть позбавити його життя.

Дивлячись на нього, аеняни нечутно про щось перемовлялися. Потім один із них підняв долоню, і світло, що вдарило в очі, знову позбавило Бартока свідомості.

Остаточно він опритомнів на тому місці, де почав свої невдалі мандри. Бартока прихилили до великого каменя, поруч із ним погойдувалася капсула. Непорушна постать Олла бовваніла неподалеку.

— Чужоземець порушив заборону,— проскрипів Олл, не дивлячись на Бартока.— Але Великий Магістр не гнівається на нього — чужоземець просто дуже цікавий до всього. Ми сподіваємось, він розуміє — кожен має право на таємницю.

Барток повільно підвівся і попрямував до капсули. Спроб дізнатися, що ж відбувається в печерах Аени, він більше не поновлював.

Розділ третій. Небезпечна пригода

Куди б не пішов Лідін і чим би він не займався, вийшовши з корабля, його супроводжував мовчазною тінню посередник. Спершу пілот лише усміхався з цього приводу. Проте за кілька тижнів набридлива увага Олла почала дратувати. Лідін навіть недвозначно натякнув, що деякі прогулянки він би волів здійснювати на самоті.

Олл, розсипаючи вибачення, довго і плутано говорив про нерозумних аенян, котрі через свою недолугість можуть мимохіть скривдити чужоземця, про безпеку, яка чатує біля боліт та в долинах.

Але Лідін наполягав, і Оллу довелося поступитися. Проте, як незабаром виявилось, та поступка була символічною. Блукаючи по Аені, Лідін, як і раніше, зіштовхувався з посередником у найнесподіваніших місцях.

Його сутула, схожа на фігуру гігантського настовбурченого птаха постать бовваніла десь поодаль, заховані під гострим козирком-дзьобом очі ловили кожен рух людини.

Опускаючись у долину, Лідін не мав сумніву, що врешті-решт зустрінеться там із Оллом. В долині були каменярні. Витікаючи з їхніх надр, густа сіра маса аенян рухалася догори гірською дорогою, як мурахи, обліпивши кам'яні брили.

Сірий потік аенян струменів повз Лідіна, він дивився і не міг позбутися якогось незрозумілого, бентежного відчуття. Було щось заворожуюче в тому безперервному потоці, у тяжких, пригнічених зітханнях тисяч істот вгадувалася велика, прихована до часу сила.

Здавалося, що Лідіна ніхто не помічає. Лиш зрідка хтось із аенян завмирав, ніби

вражений виглядом захованої під скафандром істоти, втуплювався в нього, дивився затуманеним поглядом, але суворий гортанний окрик всюдисущого охоронця, грізний блиск зеленого трикутника на його грудях, як нагаєм, заганяли цікавого в глиб натовпу.

Кілька тижнів тому Олл запросив пілота-спостерігача оглянути будівництво. Павла вразила висота споруди, що вивершувалась примітивними древніми засобами. Він запитав у посередника, навіщо Магістру новий палац. Олл, як і завжди, відповів дещо бундючно і не вельми зрозуміло.

— Населення Аени зростає,— проскрипів він.— А місця, придатного для життя, у нас небагато. Декілька років тому аенянам дозволили селитися в долинах. Але з долин не видно Священного Пурпурового Вогню. З вежі нового палацу його бачитимуть усі.

Лідін подумки відзначив, що кожного разу, коли Олл згадував про Священний Пурпуровий Вогонь, голос його стишувався до шепоту, а рука мимоволі тягнулася до козирка над очима. Схоже, Пурпуровий Вогонь був на Аені чимось більшим за простий символ...

Лідін проминув каменярі і опустився туди, де громадилися вертикальні галереї, схожі на похилені врізнобіч скам'янілі пальці велетня. Ніхто не зустрівся йому на шляху. Тільки широкі й плескати, мов живе реміняччя, істоти переповзали від каменя до каменя, шурхотячи броньованою лускою. Лідін зайшов до одного із жител, піднявся нагору крутими кам'яними східцями. З вузьких, як бійниці, вікон лилося зеленаве непевне світло, в його променях грала густа курява. Лідін обвів поглядом розкидані на нерівній підлозі предмети. Схоже, то було хатне начиння, безладно колись розкидане у поспіху втечі, вже обросле химерними брижами моху. Все те мов говорило, що господарі лишили житло раптово.

Пілот вийшов, спустився донизу. Занурившись у жовтаво-смарагдовий серпанок світла, плавали біля самого обрію три довгасті перехресні тіні — проекції фігури Лідіна від трьох сонць Аени. Він пішов далі, туди, де грало над болотом фосфоричне сяйво.

Під ногами чавкало багно. Кілька разів щось живе і слизьке з писком випорскувало з-під самих підощв. Про всяк випадок Лідін зняв із запобіжника випромінювач, пристебнутий еластичним біобраслетом до руки.

Шапка освітленого зсередини білуватого туману вкривала болото. В деяких місцях вітер шматував туман, оголюючи маслянисту райдужну плівку, яка вкривала баговиння. Під тванню, десь в глибині, було невидиме життя. Раз у раз поверхню болота розтинали гострі плавники. Раптом за кілька метрів від Лідіна райдужна плівка збурилася велетенським пухирем і щось схоже на гігантську п'явку зі свистом випорснуло, вигнулося крутою, блідо-сріблястою дугою, шубовснуло в болото.

Від падіння важкого тіла плівка сколихнулася, і невеликі хвилі прибили до берега округлу жовтогарячу пляму. Занадто пізно Лідін похопився — пляма ковзнула йому під ноги, її краї стрімко звислися догори десятками прозорих мацаків, сплелися над головою, ув'язнивши Лідіна ніби у велетенській живій квітці. Пелюстки цієї жахливої квітки міцно обліпили тіло і почали стискатися. Лідіну відразу перехопило дихання.

Еластична тканина скафандра тріщала в могутніх обіймах. Видавалося, ще мить — і груди не витримають. Серце скорочувалося судомно, лихоманковими поштовхами, перед очима застрибали вогненні кола.

Нараз щось промелькнуло перед обличчям, пілот відчув удар в плече, і хватка хижої квітки відразу послабла. Щось іще раз хльоснуло Лідіна збоку, і слизька потвора впала до його ніг, перетворившись на грудомомаху жовтогарячого бруду.

Лідін прийшов до тями, озирнувся. Незнайомий аенянин бив по жовтогарячій грудомасі батогом, виплетеним зі стебел гнучких рослин, листя яких мало цупкі гостряки на кінцях. Він бив по рухливій масі, доки вона не перетворилася на безформне шмаття, що цілком втратило забарвлення.

Аенянин підвів погляд, і Лідін побачив його надзвичайно живі, виповнені бентежною відвагою очі, висвітлені зсередини золотавим вогнем. Аенянин усміхнувся, дивлячись на пілота, і, незважаючи на щойно пережите страхіття, Лідін не міг не усміхнутися навзаєм.

До них долинув здалеку погук. Згори, розмахуючи тонкими руками, квапливо спускався Олл. Незнайомий стрілив у нього виповненим ненависті поглядом, кинувся кудись убік і одразу зник в осяйному тумані, що вкривав болото.

Лідін розгублено дивився йому вслід.

Розділ четвертий. Сумніви Бартока

— Де тебе так потріпало? — запитав Барток, роздивляючись вимашений багном скафандр пілота-спостерігача.

— Невелика пригода у стилі казок Гофмана, — озвався Лідін. — Але пригода на аенянський лад. Як твої пасажири?

— Воскресли. Завтра повезу їх назад.

Вони піднялися на корабель. В шлюзовому відсіці Лідін віддав роботам скафандр, а сам пірнув у термокамеру. Коли він зайшов до каюти, Барток стояв біля панорамного ілюмінатора, заклавши руки за спину, і щось насвистував.

— Пробач, я змусив тебе чекати, — сказав Лідін. — Знаю, що та гадина не могла дістатися до тіла, а все одно було моторошно, доки не вимився.

Барток розуміюче кивнув.

— А наш друг на посту, як завжди, — зауважив. — І що він винюхує?

Поглянувши в ілюмінатор, Лідін побачив у сутінках знайому сутулу постать. Обличчя посередника було звернене в бік корабля. Лідін зашторив ілюмінатор.

— Таке ж саме запитання Олл міг би задати і мені, — мовив він.

— Тобі нічого приховувати, — заперечив Барток. — А ось вони... Ти знаєш, що твориться у цих бісівських печерах? А так званого Великого Магістра ти хоч колись бачив?

— Сподіваюся побачити.

Барток із сумнівом похитав головою.

— Забагато таємниць для такої малої планети. Забагато, щоб за ними не приховувалось щось...

— Ви демонструєте чудеса здогадливості, містере Шерлоку Холмсе — Бартоку,— всміхнувся Лідін.— Проте, видається, ваша здогадливість не заважає вам у ділових контактах з Аеною. Вельми делікатна справа, сказав би я...

— Байдуже, я простий пілот...— буркнув Барток.— І ти повинен розуміти, що Унікум не може собі дозволити таку розкіш — вичікувати, придивлятися. Мої боси діють за принципом: дають — бери. Певно, що ви не заперечували б, якби ми всі там повимирали, як динозаври.

Лідін розсміявся:

— Ти ще довго протягнеш.

— Але заради чого довго тягнути? — без усмішки запитав Барток.— Життя — складна штукенція, Павле. І має свій смисл тільки за умови, якщо в тебе є мета. А я свої устремління, схоже...— Барток розчепірів пальці, дмухнув на них, потім щосили стиснув у кулак.— Перед цим рейсом у мене трапилася цікава розмова з одним дідуганом,— промовив він у задумі.— Цікавий такий дідунько. Знаєш, що він сказав? Раніше, каже, у нас була хоч ілюзія віри. Можна було схилити голову біля вівтаря і поміркувати про безсмертя душі. Аена забрала в нас і цю ілюзію. Нині ми молимося, аби після смерті не душа, а тіло знайшло безсмертя, потрапивши сюди в заповітному контейнері. І плюємо на власне минуле, молимося, аби все забути...

— Забути? — перепитав Лідін.

— А певно ж! — сказав Барток.— Усім моїм пасажирам начисто відбиває пам'ять. Щоправда, з Уї, тим десантником, котрий першим побував у печерах, цього чомусь не трапилось. А решту доводиться всьому вчити заново, як немовлят.

Якийсь час вони мовчали.

— Послухай, Говарде,— сказав нарешті Лідін.— А тобі ніколи не видавалося дивним, що Аена безкоштовно творить свої чудеса. Якась же мусить бути тому причина. Чи ти віриш у безкорисливість помислів таємничого Магістра?

Барток відповів не відразу.

— Я не знаю,— стенив плечима.— Нічого не знаю. Врешті, не я, а ти тут пілот-спостерігач. І якщо відверто, я тобі не заздрю.

Після деякої паузи Барток додав стиха:

— Я боюся Аени, Павле. Боюся її чудес і цього солодкомого посередника. Не можу збагнути чому, але боюся. І не стидаюся признатись у цьому. Ти мусиш бути обережним. Аена — дивна планета.

Розділ п'ятий. "Забери пурпурову кулю в Магістра!"

Зустріч на болоті позбавила Лідіна спокою. Ким був той незнайомий, що врятував йому життя?

Чому вся його зовнішність, погляд висвітлювались живим розумом і мудрістю, чому так різоче він був не схожий на інших аенян, ніби скованих невидимим ланцюгом?

Марно шукав відповіді на ці питання, а ноги, видавалося, самі вели його до каменярень, до закинутого селища, до страшних боліт Аени.

Проте незнайомиць більше не з'являвся.

Зате сутула постать Олла бовваніла завжди поруч. Очевидно, посередник всерйоз потерпав за життя необачного інопланетянина, бо на його грудях з'явився смарагдово блимаючий трикутник.

Лідін спускався стежкою в долину, а Олл брів за десять кроків ззаду.

Біля входу до каменярні пілот зупинився.

Рожеві пластівці опадали з низьких хмар і розсіювались брудною піною під ногами у сотень аенян. Як і раніше, маса сірих тіл безперервно текла звідси в гори. Несподівано на дорозі виник затор. Величезна ребриста колона лягла впоперек, ряди аенян порушилися, почалась давка. Хтось зойкнув від болю, і луна цього зойку довго билася зляканою птахою поміж скель. Олл покинув свого підопічного і квапливо рушив туди безцеремонно розкидаючи на своєму шляху аенян, котрих він значно переважав зростом. Підкоряючись різким викрикам Олла та охоронців, юрба почала вирівнювати ряди, піднята колона поволі розвернулася.

І раптом Лідін почув тихе, майже нечутне, як шурхіт крил невагомих птахів Аени:

— Забери пурпурову кулю в Магістра!

Павло озирнувся. На нього дивилися насмішкуваті і, видавалося, захмелілі від усвідомлення власної мужності й сміливості, сповнені знайомого золотистого вогню очі.

Витягнуті ниткою білі губи майже не ворушилися, проте під шоломом Лідіна вже криком вибухало:

— Забери пурпурову кулю в Магістра!

Олл повертався назад крізь натовп, і обличчя молодого аенянина зникло в юрбі, злилося з масою інших сірих облич.

У вишуканих виразах посередник передав чужинцю запрошення Великого Магістра відвідати його стару резиденцію. Ще декілька днів тому Лідін зовсім інакше сприйняв би несподівану "милість". А зараз він лише якось відсторонено кивнув Оллу, що змусило посередника здригнутися від образи. Проте Лідін не помітив цього. Вперше за стільки місяців з ним заговорив простий аенянин. Але ж як заговорив...

— Забери пурпурову кулю в Магістра!

Розділ шостий. Аудієнція в палаці

Магістр стояв на верхній галереї, звідки було видно більшу частину поселень Аени. Обрамлений кулястою прозорою сферою вогонь, що палахкотів над його головою на стрімкій ажурній вежі, заливав галерею густим пурпуровим світлом. Криваві тіні причаїлися в глибоких, жорстких зморшках на обличчі Магістра. Він був старий, але видавався ще сповненим внутрішніх сил; масивна його фігура зберігала стрункість, а рухи були на диво пружні, аж якісь тваринно рвучкі.

Магістр дивився вниз, на дорогу, якою рухався живий потік тіл. Непорушний Магістр видавався однією з кам'яних фігур, що прикрашали балюстраду. Над очима нависав гостроносий широкий козирок. Він приховував верхню частину обличчя. І якби не погляд, що спалахував час від часу гострим металічним блиском, могло б видатись, що обличчя володаря утворене лише з цього величезного дзьоба і неприродно

розтягнутого нервового рота.

Лідіну з Оллом довелося вичекати якийсь час, доки Магістр не обернувся. Його жорсткий, владний погляд зупинився на обличчі інопланетянина. Магістр звів свою коротку руку з довгими гострими пальцями. Це означало, що він привітався. Лідін здригнувся од відрази, побачивши, що на плечі володаря спочиває голова велетенської стоноги, котра обвила його шию живим шарфом. Долоня Магістра любовно торкнулася її брунатного лускатого тіла. Стонога повільно сповзла на долівку, завмерла біля його ніг.

— Ти вже достатньо часу на Аені, чужинцю,— розтиснув свої тонкі губи Магістр.— А ми досі не знаємо, друг ти нам чи ворог.

— Аена також лишається для мене загадкою,— відповів пілот.

— Хіба Оллу погано вдаються обов'язки посередника? — стрілив поглядом володар на враз побіліле обличчя свого наближеного.— І хіба ти так мало побачив у нас на Аені? — Магістр рвучко озирнувся.— Вся Аена перед тобою, чужинцю! Що загадкового ти бачиш в аенянах? В наших боязких, слухняних, маленьких аенянах. Вони бездумні і живуть, як квіти, як птахи — просто аби жити.

— А як вони жили раніше? — запитав Лідін.— Минуле Аени...

— В Аени немає минулого! Хіба ти не бачиш, що більшість аенян геть позбавлені розуму? Коли я був ще юним, там, внизу, панував хаос, по планеті снували юрби навісних істот, котрі з неймовірною легкістю могли або любити, або вбивати один одного. Я розумів, що мушу врятувати нерозумний народ Аени. І тої миті, коли збагнув це, я став Великим Магістром. Проте не відразу, далеко не відразу почали мене так величати. Ті, хто не втратив розуму, допомогли мені вознести над планетою оцей вогонь! — тонка рука злетіла догори, до палаючої кривавим полум'ям кулі.— Я виніс його із мороку печер, я дав аенянам вітвар. Щоб поселити в їхніх душах віру й страх! — голос Магістра задзвенів.— Так, віру й страх! Священний Пурпуровий Вогонь допоміг нам припинити розбрат, урівняв убивць і тих, хто міг стати їхньою жертвою. Народ Аени став єдиним і смиренным. Він зайнявся ділом, його життя виповнилося змістом. Проте велика сила безумства! — бридка гримаса переломила губи Магістра.— Вона породжує потвор! Таких, як Ітіар,— повільно, з відразою вимовив старий ненависне ім'я.— Це він підбурих жителів долини піти в болота, це він заборонив їм поклонятися Пурпуровому Вогню. Нашу високу турботу, наш спокій і працю непокірні зневажають заради манівців серед трясовини, де їх тільки й підстерігають велетенські родичі Ері...

Зачувши своє ім'я, стонога стрепенулася і підвела догори потворну голову.

— Вони не розуміють, що, заміряючись на владу, якою я обдарував нерозумних аенян, ризикують знову повергнути їх у безумство і смуту. Вони хочуть...— розширені зіниці Магістра уперлися просто в очі пілота, і несподівано володар здригнувся, мов уперше побачив чужинця і усвідомив, хто перед ним.— Ніхто не знає, чого вони хочуть,— вже зовсім іншим, якимсь погаслим голосом завершив Магістр.

— Жменьці непокірних не залякати Великого Магістра,— швидко й улесливо заговорив Олл.— За кілька днів новий палац буде споруджений, і на його найвищій вежі

засяє зірка Пурпурового Вогню, яку буде видно звідусіль, навіть з боліт. І вже ніхто з аенян не почує крамольного шепоту бунтарів.

Магістр поглянув на Олла.

— Нещодавно загін Ітіара пробрався в печери, де жерці пітьми зберігають таємницю Пурпурового Вогню,— глухо промовив Магістр.— Їм вдалося викрасти частину зброї. Охоронці вбили багатьох, а Ітіара тяжко поранили. Охоронці йшли по його сліду, але сліди обриваються там, біля твого летючого палацу, чужинцю.

Колючі зіниці володаря вступилися в обличчя Лідіна.

— Ось чому я запитав, друг ти нам чи ворог. Якщо ти переховуєш Ітіара...

— Це неможливо! — вихопилося в Лідіна.— Замок вхідного люка реагує тільки на моє біополе...

Помітивши знічену гримасу на обличчі Магістра, пояснив:

— Ніхто, окрім мене, не може зайти в корабель.

Жорстокі зморшки на обличчі Магістра розійшлися.

— Я буду радий бачити тебе на відкритті нового палацу, чужинцю,— сказав він. І підняв тонку кисть. І пішов по галереї, човгаючи довгими ногами. Слідом за ним, перебираючи живими китицями кінцівок, поплазувала стонога.

— Він був сьогодні гнівний, дуже гнівний,— промовив Олл, з острахом дивлячись услід Магістру.— Ітіар дуже допик. Бунтар знає: щоб піднести Пурпуровий Вогонь на вежу нового палацу, потрібен якийсь час. Хай на мить, але Аена залишиться без свого вівтаря, без пурпурової усмиряючої зірки. Але дарма Ітіар плекає надію використати цю можливість. Мудрість і передбачливість Великого Магістра воістину безмежні.

...Повертаючись, Лідін повторював подумки почуте ім'я — Ітіар. Чи не він прошепотів свої дивні слова там, біля каменярень?

Дорогою пілот зустрівся з декількома охоронцями. Один із них тягнув ногу. На грудях другого стирчали уламки — жалюгідні залишки зеленого трикутника.

Лідін піднявся по трапу, увійшов до шлюзового відсіку і... здригнувся, зустрівшись поглядом зі знайомими, сяючими бентежним золотавим блиском очима.

Розділ сьомий. Розповідь Ітіара

— Ти — Ітіар! — прошепотів Лідій.— Бунтар Ітіар!

— Так називає мене Магістр,— відіззався молодий аенянин.— Але друзі кличуть мене просто Ітіаром. Сподіваюся, ти будеш моїм другом, чужинцю.

"Не знаю, чи буду я його другом,— подумав Лідін,— але ворогом Магістра я вже став".

— Пробач, що я прихистився тут,— продовжував аенянин.— Але охоронці оточили мене, вони були як навісні. Того, хто принесе в палац мою голову, Магістр обіцяв зробити своїм наближеним.

— Як ти міг потрапити на корабель?

— Декілька разів я бачив, як ти заходив сюди. Ти простягував руку, і майже невидимі промені — зелений, жовтий та оранжевий — струменіли від кінчиків твоїх пальців. Я зробив, щоб такі ж промені виходили з моєї долоні. Мені давно хотілося

поговорити з тобою, чужинцю, але перешкоджав всюдисущий Олл.

Лідін похитав головою, здивований таким простим поясненням Ітіара.

— Пробач,— він вражено обдивлявся аенянина.— Магістр говорив, що ти тяжко поранений.

— Я був поранений,— сказав Ітіар.— Але мої пальці здатні загоювати плоть. Без цього нам було б сутужно на болотах Аени. Але все, що я вмію,— лише мала частка того, що може мій батько, жрець пітьми.

В погляді Ітіара з'явився докір, коли він запитав:

— Чому ти не забрав пурпурову кулю в Магістра? Адже ти був так близько від неї. А в твоїй руці заховані блискавки, я знаю.

— Ти хотів, щоб я вистрелив у Пурпуровий Вогонь?

— Так, і загасив це прокляте сонце, яке запалив старий.

— Але він сказав, що якби не Пурпуровий Вогонь, твій майже позбавлений розуму народ міг би загинути.

— Мій народ ніколи не був позбавлений розуму! — палко заперечив Ітіар.— Ти вже стільки часу на Аені, а не помітив головного, чужинцю. Аеняни не живуть, ні! Вони сплять. Пурпуровий Вогонь занурив їх у безперервну солодку дрімоту. Його полум'я вбиває волю і бажання. Багато років тому цей вогонь палав тільки глибоко в печерах Аени — жерці пітьми присипляли ним тяжкохворих, коли лікували їх. Печери Аени повертали до життя, і народ славив жерців. Але Магістр (тоді він ще не був Магістром) під страхом смерті змусив їх ув'язнити вогонь у прозору кулю. Жерці осліпли, виконуючи наказ Магістра, але він досягнув свого — приспав Аену. Проте старий прорахувався, дозволивши аенянам селитися в долинах! — збуджено махнув рукою Ітіар.— Там вирости діти, котрі ніколи не бачили Пурпурового Вогню. Вони дивляться на світ чистими очима і знають ціну підступності Магістра. Я вивів їх на болота. Ми знищимо пурпурову кулю! — вигукнув Ітіар.— Ми розбудимо Аену!

На кілька хвилин у шлюзовому відсіці запанувала тиша, яку порушувало тільки схвильоване дихання молодого аенянина.

— Це, про що ти розповів, страшно,— проказав нарешті Лідін.— Якщо все справді так, то Магістр — потвора.

— Він небезпечніший за будь-яку потвору,— скрушно похитав головою аенянин.— Ніхто б не додумався до того, що він змушує робити жерців пітьми з людьми планети Уні...

— Хіба жерці не воскрешають їх?

— Воскрешають? — Щось схоже на гірку усмішку майнуло на Ітіарових устах.— Жерці справді можуть воскрешати. Але їм дозволили це робити лише один раз.

— Тоді хто ж займає місця в кораблі Бартока?

— Лише тіла тих людей, про котрих ти говориш. Планета Уні вчинила необачно, довірившись Магістрові. Беззахисні тіла підкоряються іншому розуму.

— Чиєму розумові, Ітіаре? — вигукнув пілот.

Аенян відповів не одразу.

— Неподалік від старого Майстрового палацу є усипальниця його наближених,— промовив він.— Над тими, хто мав особливі заслуги перед володарем, стоять вищі камені, хто не надто прислужився йому — нижчі. Скільки воскреслих відвезла людина з планети Уні назад?

— Дванадцять. Ні, одинадцять, якщо не рахувати Уї.

— Одинадцять,— ствердив Ітіар.— І саме стільки ж нових, схожих один на одного каменів з'явилося на плато за старим палацом.

— Неймовірно! — видихнув пілот.— Хоча... Барток мені говорив, ніби його пасажири зовсім не дивуються з того, що опинилися на Аені.

І що вони втрачають пам'ять. Схоже, ти правий, Ітіаре.

— Старому вже замало влади над Аеною,— озвався той.— Тепер він придивляється до Уні очима своїх наближених. Поки що тільки до Уні... Та врахуй,— Ітіар підвів застережливо очі,— у нього є деякі плани і щодо тебе. Батько мені говорив про це.

— Ти ж казав, що твій батько в печерах Аени.

— Це правда. Але іноді до мене долинає його голос. Я не знаю, як це відбувається,— прошепотів Ітіар.— Його голос тихо і розбірливо звучить у мене ось тут,— він доторкнувся до грудей.— І я відчуваю, як батькові боляче і тоскно в пітьмі. Я плачу разом з ним. Мій батько — справжній жрець, він присилає свій голос. Ти віриш мені, чужинцю?

— Я хочу тобі вірити, Ітіаре,— тихо відповів Лідін.— І водночас мені страшно вірити тобі.

— Я піду,— промовив Ітіар.— Там, на болоті, немало поранених. Треба їх звести на ноги. Ми змушені поспішати. Якщо Магістр встигне підняти вогонь на вежу нового палацу — нам кінець. І Аена ніколи не прокинеться.

Він поглянув на пілота тривалим, випробовуючим поглядом, ніби хотів запитати про щось. Проте, не зронивши й слова, повернувся і пірнув у овальний отвір люка, що безшумно розкрився перед ним.

Розділ восьмий. Суперечка з комп'ютером

Лідін провів поглядом аенянина, котрий розчинився у сутінках, і деякий час стояв нерухомо, марно намагаючись зосередитись. Розповідь Ітіара приголомшила його. Пілот машинально заповнив повітрям камеру, звільнився від скафандра і пішов до каюти. Він довго, не рухаючись, сидів у кріслі. Тоді ввімкнув пристрій комп'ютера.

— Ти чув нашу розмову? — запитав Лідін.

— Я завжди все чую,— пролунало у відповідь.— Я тут і є для того, щоб усе запам'ятовувати й аналізувати.

— Те, що повідомив Ітіар...

— Інформація, отримана від аенянина Ітіара, закодована і передана на найближчий до Аени ретросупутник Планетарного Союзу,— безпристрасно відкарбував комп'ютер.— Вона буде ретельно вивчена експертами, а потім ти отримаєш скориговані інструкції.

— Скільки на це витратимо часу?

— Декілька діб. Аена далеко від ретросупутника.

— Магістр раніше добудує свій палац,— промовив Лідін.— Я мушу втрутитися. Якщо я не допоможу Ітіарові, катуватимусь усе життя.

— Але Ітіар не просив допомоги.

— Не просив, бо він гордий.

— Не забувай, що ти лише пілот-спостерігач,— рівним голосом провадив комп'ютер.— Ти не маєш права впливати на розвиток інших цивілізацій без спеціального наказу.

— Це я знаю і без тебе. Але якщо на моїх очах убиватимуть аенян, я не зможу поміняти власну совість на інструкцію. Я не зможу сказати: пробачте, я просто пілот-спостерігач. Вони мене не зрозуміють. І я на їхньому місці не зрозумів би.

— А якщо ти помиляєшся? — перейшов у атаку комп'ютер.— Якщо ти знищиш пурпурову кулю, а потім виявиться, що Ітіар ошукав тебе?

— Ошукав?

— Так, ввів у оману... Адже він може помилитися. Є така ймовірність.

— Як же діяти?

— Спостерігати.

— Що спостерігати?! — скрипнув зубами Лідін.— Як охоронці схоплять Ітіара?

— Людські поняття про добро і зло не можна механічно переносити на життя, що тече за іншими законами,— сказав комп'ютер.— Ти знаєш про це.

Кожен курсант космонавігаційної школи знає про це. І ти ж розумієш, які наслідки може мати необдумане втручання.

— Так,— озвався Лідін,— тільки мені від того не легше. Теорія не допомагає, коли Магістр з Ітіаром одночасно запитують — товариш ти їм чи ворог. Після розмови з Ітіаром в мене виникло відчуття, ніби я чую, як б'ється серце Аени. Живе, шалене і вразливе серце. Досі я бачив лише маску — холодну, бездушну маску планети, за якою від мене приховували її справжнє обличчя. Не випадково Магістр приставив до мене свого наглядача-посередника. Не безпідставно він боявся, що я зможу зрозуміти таємне життя Аени, яке ретельно приховують від стороннього ока. Життя, в якому є Ітіар та його друзі. Життя, виповнене боротьби. І ти хочеш, аби я залишився тільки спостерігачем. Я не комп'ютер, я людина, чи розумієш це ти?! Ні! Бо якби розумів, то порадив би, як діяти.

— Спостерігати,— безпристрасно повторив комп'ютер. Лідін вимкнув розмовний пристрій, в безпорадному шаленстві обхопив долонями голову.

Вночі він заснути не зміг. Вранці, спускаючись трапом, помітив неподалік декількох охоронців. Вони роздивлялися щось на бурому у тріщинах ґрунті, кидаючи похливі погляди то на корабель, то в бік боліт. Пролунала коротка команда — охоронці швидко розійшлися, оточуючи корабель.

Знайома до відрази постать Олла наблизилася до пілота. Як і завжди, посередник улесливо посміхався. Він сказав, що на світанку Ітіар зробив спробу вбити Великого Магістра. Затія бунтаря, звичайно, і цього разу не вдалася. Охоронці загнали його в

болота. Але Ітіар живучий і небезпечний, від нього всього можна чекати. Він здатен вчинити навіть напад на корабель чужинця. Не випадково бунтівник залишив біля нього так багато слідів минулої ночі. Олл говорив, схиливши голову і не дивлячись на Лідіна. Великий Магістр дуже потерпає за життя чужинця і дарує йому особливу милість — віднині загін найкращих стражів охоронятиме корабель і самого чужинця. На Аені стало неспокійно, тож Великий Магістр радить утриматися від прогулянок доти, доки не закінчиться спорудження нового палацу. Це станеться скоро, дуже скоро. Проте якщо чужинець таки забажає помандрувати, загін охоронців завжди готовий його супроводжувати.

Лідін зрозумів, що накликав на себе підозру. І подумав, що Магістрові справді важко відмовити у завбачливості.

Розділ дев'ятий. Кінець Магістра

Стіна мовчазних аенян, на грудях яких блимали зелені трикутники, розступилася, і Лідін зробив перші кроки сходами до нового палацу. Охоронці провели його догори. На овальній терасі, що нависала над площею, стовпились щільною групою наближені Великого Магістра. Вони навіть не ворушилися, видавалося, що й не дихали, не зводили поглядів з володаря, що короткими нервовими кроками міряв метри вздовж балюстради. Час від часу Магістр зупинявся, перехилившись через парапет, удивлявся вниз, мов хотів когось віднайти в натовпі.

Внизу охоронці притискували до стін сіру масу аенян, звільняючи місце для новоприбулих. Величезна площа перед палацом не вмщала всіх жителів планети, котрі, за наказом володаря, мусили неодмінно брати участь в урочистостях вознесення Пурпурового Вогню. Нові й нові гурти заповнювали підступи до палацу, далеко розтікаючись крутими гірськими дорогами.

Один із охоронців помітив Магістра і, стрепенувшись усім тілом, щосили викрикнув привітання. Той вигук поплив над юрбою і швидко згас в її сонній, млявій глибині. Магістр кинув зверхній погляд на охоронця і відвернувся.

Побачивши його обличчя, Лідін збагнув, що володар не годен вгамувати хвилювання. Рухи його стали ще різкішими. Магістр здригався всім тілом на кожен звук.

До нього ззаду нечутно і поштиво підійшов Олл. Щось прошепотів, наблизившись вустами до дзьобастого козирка володаря. Магістр кивнув і, обпершись обома руками об парапет, уп'явся поглядом в юрбу аенян, що рухалась вузькою дорогою від старого палацу.

Охоронці крокували неквапливо і обережно, утворивши декілька концентричних кіл. Чотири велетні в центрі несли на плечах щось важке, кругле, вкрите сріблястою тканиною, що мінилася під тьмяними світилами Аені.

Несподівано Магістр обернувся і, відшукавши поглядом інопланетянина, вколов його гострими червонуватими зіницями. Потім промовив щось неголосно. На терасі помітно збільшилось охоронців.

Натовп унизу, який також помітив округлу ношу, що повільно пливла над дорогою,

згойднувся, ожив. Обличчя аенян повернулися в той бік, і знову до пілота долетіло знайоме, протяжне, схоже на стогін зітхання тисяч грудей.

Гамуючи його, пролунали над головами різкі, як постріли, крики охоронців.

"Якщо це трапиться, то зараз,— подумав Лідін.— Зручнішої нагоди в Ітіара не буде. На гірській стежці неважко розбити охорону. Біля палацу цьому може завадити натовп".

Проте загін продовжував урочистий рух нагору. Магістр спостерігав за ним, кусаючи тонкі губи, і, здавалося, чогось чекав.

Він уже не крокував терасою, але, як і раніше, час від часу уважно позирав то на юрбу, що глухо гула внизу, то на обличчя своїх наближених.

"Зараз! — лунало у скронях Лідіна.— Ось зараз!"

Охоронці з ношею наближались до головного входу. Передні ряди аенян, що скупчилися біля палацу, позадували, надсадні вигуки охоронців тонули в густому, протяжному крикові, що виривався з горлянок. Сотні затуманених поглядів з-під повік притягував як магнітом схований під сріблястим покривалом предмет. Кільце охоронців довкола нього стало щільнішим. Закутана осяйною тканиною куля підпливала до сходинок...

Звук, що народжувала юрба, став на октаву вищим, видавалося, що в ньому спліталися воедино смертельний захват перед чимось незбагненно страшним і передсмертний плач жертв, котрих ведуть на заслання.

Лідіну здавалось, що той крик, пробиваючись до його ества, змушує гаряче й болісно стискатися серце.

"Вони вбили його,— думав Лідін.— Вбили Ітіара, як вбивали десятки інших до нього. Вони перебили всіх, хто пішов із долини, а навіть якщо і не всіх, яке це матиме значення за кілька хвилин. Сяйво пурпурової кулі залле весь заселений простір Аени, і нікому не сховатися від тих променів. Зло народжуватиме зло, покоління напівсонних аенян змінюватимуть одне одного, аби бездумним стадом брести туди, куди накажуть нові володарі. І невідомо, коли з'явиться ще один Ітіар, щоб розірвати це прокляте коло".

Магістр спостерігав, як внизу повільно змінюють позиції охоронці. Володар видавався спокійним, він уже не позирав на всі боки, не віддавав нервово наказів, тільки в погляді холонуло все те ж незрозуміле чекання. Раз у раз до Магістра підходив Олл. Наближався, щось квапливо шепотів і знову ненадовго зникав.

— Забери пурпурову кулю в Магістра!

Коли згодом, через кілька років, Лідін спробує осмислити, що ж трапилося з ним у ті короткі й шалені хвилини, він так і не зможе до пуття нічого пригадати, окрім тих слів, що блискавицею сяйнули в свідомості. Ніби миттєвим спалахом вихопило із п'ятьми покірні погляди аенян, торжествуючу посмішку Великого Магістра, надію, що згасала в глибині Ітіарових зіниць...

Ніби чужу, роздивлявся Лідін власну руку. Опущена донизу, на балюстраду, вона раптом спалахнула коротким сліпучим вогнем.

Потужний енергетичний заряд провалив декілька сходинок перед охоронцями, здійнявши хмару сизої куряви. Кругла ноша зірвалася донизу, вислизнула з-під сріблястої оболонки.

Магістр беззвучно сміявся, дивлячись, як важко плигає сходинками звичайнісінький круглий брунатний камінь.

Охоронці кинулись до Лідіна, він спритно відкинув їх різким сильним ударом, але підступний удар обрушився на потилицю. Голова Лідіна безвольно гойднулася у прозорому шоломі. Охоронці обліпили його, притисли до плит. Просто перед очима пілот побачив золотисті сандалі Магістра.

Той поглянув на поверженого інопланетянина без посмішки, лише величезні губи задоволено тремтіли. Магістр відчував гостру насолоду, дивлячись згори вниз на людину біля своїх ніг.

Під ними приглушено вирував натовп.

— Наші сумирні аеняни не бачили Пурпурового Вогню від минулої ночі,— долинув до Лідіна шепіт Магістра, і лише тому вони не на жарт розгулялись. Але скоро вони отримають їм належне, а ти — своє. Ми не вб'ємо тебе. Ні. Ти повернешся туди, звідки прилетів. Але спершу познайомись з печерами Аени.— Його голос звично заскреготів: — Я, Великий Магістр, хотів ошукати лише Ітіара, а обманув тебе, чужинцю, котрий спізнав таїнства невідомих мені світів. Знай же: доки охоронці тягнули сюди цей нікчемний валун, Священний Пурпуровий Вогонь таємно доставили в палац. Він тут, Олле?

— Ми чекаємо лише наказу Великого Магістра,— схилившись, шанобливо промовив Олл.

Нарешті і він зміг дозволити собі відверто зверхньо посміхатися, дивлячись на ненависного чужинця. Ця посмішка так і лишилася на захололих губах посередника, коли він, потворно вигнувшись і судомно звівши підборіддя, повільно сповз до ніг збентеженого Володаря. На спині Олла диміла обпалена шкіра.

Лідін підвів голову. Мережані кам'яні ґрати на вежі, де мав возвеличуватись Пурпуровий Вогонь, були проломлені. В широкому рваному отворі окреслювалася приземкувата постать аенянина, риси його обличчя було неможливо розгледіти на тлі кривавого неба. На грудях аенянина сяяв, мов розпечений до білого, трикутник. Звідкись із надр вежі долинули і затихли звуки короткої сутички. Нові обличчя з'явилися за спиною першого аенянина. Кинутий з вежі камінь просвистів біля скроні Магістра, вдарився об огорожу і відлетів до стіни, викресавши з неї рій блакитних іскор.

Судома спотворила обличчя Магістра, його притиснуті до грудей пальці тремтіли. Тої хвилини, як ніколи, володар Аени нагадував смертельно пораненого велетенського птаха.

Один із аенян на вежі підняв над головою кулю, сповиту в сріблясте.

— Це Ітіар! — хрипкий стогін роздер горло Магістра.— Вбийте Ітіара!

— Дурню! Ніхто не наслідиться підняти руку на того, хто тримає цю кулю,—

долинув згори насмішкуватий, знайомий Лідіну голос.

— Ітіаре...— спершу прошепотів, нараз голосно вигукнув він: — Ітіаре!

Звучання ненависного імені, мов нагаєм, шмагонуло володаря. Магістр похитнувся, закрив обличчя долонями.

Відчувши, що "обійми" охоронців геть ослабли, Лідін скинув їх із себе, відскочив до стіни, випростав руку з випромінювачем. Розгублені охоронці не переслідували його.

— Розплющ очі, Магістре! — закликав з вежі насмішкуватий голос.— Поглянь, як Ітіар повертає борг — кривий борг Аени. Ти прагнув цього вогню! Ось же він тобі!

Охоронці попадали на каміння.

Куля шугнула срібного кометою і там, де стояв Магістр, вибухнула. Грона пурпурового та білого полум'я, змішані з кам'яними крихтами та ще з чимось, невагомим і липким, скинулися до неба. Затремтіли важко кам'яні плити. Коли курява осіла, тільки ефірні язички блілого полум'я облизували шорсткі плити на місці, де ще мить тому стояв Великий Магістр.

Той вибух якось дивно вплинув на аенян. Він мов невидимою рукою зірвав пелену з тисяч очей, і величезний натовп раптом на мить затих, вражений несподівано ясними, чистими барвами заново відкритого світу. Та ось перший вигук радісного зачудування злетів над юрбою. І натовп щасливо підхопив його сотнями голосів.

І вся це різнолика, жива маса, виповнена п'янким усвідомленням сили, що повернулася до неї, нараз затихла, коли з вежі пролунав дзвінкий і пристрасний голос:

— Ти вільний, народ Аени!..

Замість епілогу

Три тьмяні світила повільно зринали над обрієм. Рухливі хмари виповнювалися густим вишневим світлом. Від чорних скель злітали до них, збиваючись у щільні зграї, рожеві пластівці птахів.

Лідін прощався з Аеною. Він прагнув запам'ятати цей ранок і обличчя Ітіара, що стояв поруч.

— Про що ти думаєш? — запитав той.

— Про те, що Аена снитиметься мені,— озвався Лідін.— Я буду згадувати її, наче казку. Страшну казку зі щасливим фіналом.

— Ця казка могла закінчитись інакше, якби не мій батько і не ти,— хитнув головою Ітіар.— Батько встиг попередити нас про останню хитрість Магістра і відчинив потаємний хід у палац. А потім ти нам допоміг. Твій постріл вніс сум'яття, порозкидав охоронців, а Олл, котрому було доручено охорону Пурпурового Вогню, зовсім втратив голову. Ми легко захопили ту клятву кулю. Нам щастило того дня.

— Щастить лише тим, хто бореться,— мовив Лідін.— Ви заслужили успіх, Ітіаре. Ви розбудили Аену. Цим можна гордитися.

Вони помовчали. Ітіар пересмикнув плечима від холоду.

— Наші старі сонця зовсім не гріють,— сказав, ніби вибачався.

"Чому я раніше про це не подумав,— докорив собі Лідін.— Адже це зовсім не складно..."

— Я обіцяю тобі, Ітіаре,— сказав пілот,— чуєш, обіцяю, що наступний корабель Планетарного Союзу доставить вам нове сонце. Справжнє, величезне, тепле сонце.

І дивлячись, як зовсім по-дитячому захоплено засяяли очі аенянина, Лідін подумав, що кожен по-своєму відкриває просту істину: найбільше щастя — це робити щасливими інших.

Переклад: Олександр Тесленко